

IT Cafe for ældre, blinde og svagtseende borgere på Fyn

Afsluttende rapport

Med økonomisk støtte fra Ensomme Gamles Værn (EGV) har IT afdelingen ved Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi, Syn, i 2015 afholdt IT cafe for svagtseende og blinde borgere over 60 år. Projektet bygger på erfaringer fra "iPad for svagtseende" fra 2014 – 2015.

En kortfattet beskrivelse af IT cafeen, dens formål, målgruppe og resultaterne findes i denne rapport.

Synskonsulent og Projektleder Victor Petersen

IT- konsulent Søren Rasmussen

IT- og kommunikationskonsulent Susan Linke

Baggrund:

Vi er en regional synsrådgivning (Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi, Syn), som dækker de fynske kommuner. Vi varetager de tilbud og ydelser, som kommunerne er forpligtet til at yde borgere med synshandicap, fx hjælp til mobilitet, hjælpemidler i hjemmet, specialoptik og IT. Når vi spørger de ældre borgere, hvorfor de har valgt digital post fra og ikke benytter borger.dk, netbank o.l., giver de udtryk for en utryghed i forhold til digitalisering og brug af IT generelt. Utrygheden skyldes i høj grad, at de ikke har nogen reel mulighed for at deltage i de undervisningstilbud som fx kommunerne, ældresagen og aftenskolerne tilbyder, da den ikke tager hensyn til deres nedsatte/manglende syn. Dette medfører en teknisk eksklusion af de svagtseende og blinde, hvilket er i modstrid med FN's Handicapkonvention. Vi underviser i dag borgerne i synskompenserende IT brug, men disse forløb er tidsbegrænsede, og vi har ikke haft midlerne til efterfølgende at tilbyde bred opfølgning og støtte.

Vi ansøgte derfor om fondsmidler til at skabe et nyt tilbud, der kunne fungere sideløbende med vore eksisterende undervisningstilbud, og var så heldige at opnå generøs støtte på 60.000 kr. fra Ensomme Gamles Værn (EGV). EGV er en del af Folkebevægelsen mod Ensomhed, og bekæmper aktivt isolation og ensomhed for udsatte ældregrupper, både via egen forskning og oplysning, og ved at støtte projekter, der enten skaber ny viden eller aktiviteter inden for området.

Formål:

Vi ønskede at starte en IT Café, specielt rettet mod ældre synshandicappede, på vores adresse i Odense. Her skulle borgerne kunne mødes min. to gange om måneden og få genopfrisket deres viden om IT, spørge syns- og IT konsulenter til råds ved tekniske vanskeligheder med deres PC eller iPad/iPhone og skabe et netværk med andre synshandicappede fra Fyn.

Først og fremmest var formålet med cafeen at skabe et tilbud til en borgergruppe, der har begrænset mulighed for at deltage i andre tilbud om IT undervisning (fx på aftenskole, biblioteker mv.). Når vi taler om begrænsede muligheder for blinde og svagtseende ældre, så skyldes det, at borgerne har forskellige behov i forhold til oplæsning, forstørrelse og inverterede farver (omvendte farver for bedre kontrast), og derfor ikke kan undervises sammen med fuldt seende. Samspillet mellem kompenserende teknologier (såsom taleprogrammer og punktskrift) og almene løsninger er samtidig alt andet end ligetil, og det er derfor en højt specialiseret opgave at undervise synshandicappede i at bruge IT. Samtidig har vi erfaret, at almen voksenundervisning sjældent er særlig velegnet til gruppen af ældre borgere, da de har behov for en ældrepædagogisk tilgang, og ikke nødvendigvis har samme, naturlige forhold til ny teknologi, som yngre voksne.

”Ja jeg havde købt min iPhone på vej herud den første gang... og fik... jeg skulle jo sættes i gang simpelthen, jeg vidste intet, så det var for at komme i gang overhovedet... med at bruge den... fordi jeg vidste, at jeg ville ikke finde ud af det selv” (uddrag fra testimonials fra borgerne)

Læring hos ældre borgere:

Læring er betinget af hukommelsen. Hukommelsen kan opdeles i 3 grupper, den perceptuelle hukommelse samt kort- og langtidshukommelsen. Den perceptuelle hukommelse er selve den påvirkning, der opfattes/opleves. Normalt vil denne faktor ikke være udslagsgivende for de efterfølgende mentale processer, men da den aktuelle borgergruppe er stærkt svagtseende, må den stadig tages i betragtning (hvis man fx ikke kan se instruktionen, kan man ikke påbegynde en mental proces ud fra den). Korttidshukommelsen består af primærhukommelsen (hvor meget man kan have i hovedet på en gang) og arbejdshukommelsen (hvor man skal holde informationerne i tankerne og samtidig udføre en given opgave, der er baseret på dem). Undersøgelser viser, at primærhukommelsen ikke ændres synderligt med tiden, mens der ofte ses en forringelse af arbejdshukommelsen. Langtidshukommelsen består af episodisk-, semantisk- og procedural hukommelse. Den episodiske hukommelse omhandler kontekstspecifikke, personlige erindringer, den semantiske hukommelse omhandler mere almene forhold (almen viden), mens procedural hukommelsen fortæller os, hvordan vi skal handle. Hverken den semantiske eller procedurale hukommelse lader til at ændre sig synderligt med alderen, mens der kan ske en forringelse af den episodiske del af langtidshukommelsen.

Hvis man antager, at ældre kan have problemer med at agere ud fra en given information (arbejdshukommelse) og samtidig har svært ved at hente egne erindringer frem (episodisk hukommelse) om fx alment pc brug, så giver det rigtig god mening, at en tilpasset pædagogisk praksis er på sin plads, når man underviser netop denne gruppe. Det skal understreges, at ovennævnte hukommelsesvanskeligheder ikke optræder hos alle ældre, men alligevel er faktorer, der bør tages i betragtning ved valg af undervisningsmetode.

"Det har været rigtig godt med så mange gentagelser"

"Ja, og jeg vil sige, at hvis man ikke havde det her forum til... at gøre det i, så ville man ikke stille de samme spørgsmål tror jeg... fordi der har ikke været noget, der var dumt at spørge om"

”Det der jo ofte sker, når det er vi har de unge mennesker med... de kører meget hurtigt fordi de har... og mange af dem er nærmest født med det og derfor så... de kan slet ikke tænke i de baner at de skal sådan lige modnes” (uddrag fra testimonials fra borgerne)

Målgruppe:

Vi har kendskab til ca. 5.000 personer alene i de fynske kommuner, som har en svær synsedsættelse. Endvidere ses en tilgang af ældre borgere, hvorfor antallet af svagsynede vil stige. I dag skønnes 90 % af alle borgere med markante synsedsættelser at være over 75 år.

IT Cafeen:

IT cafeen startede op torsdag d. 3. september og blev afsluttet d. 17. december. Den blev afholdt hver torsdag, startede kl. 12:30 og sluttede kl. 15:00. I alt blev den afholdt 16 gange, med to undervisere, Victor Petersen og Søren Rasmussen.

Der var fremmøde til hver cafe eftermiddag, og i gennemsnit deltog 7 borgere, hver gang. Nogle kom blot et par gange for at høre om særlige emner og få specifik hjælp til et problem, men flere deltog næsten i hver eneste cafe. Da vi ikke tidligere har afholdt denne form for åben hus hver uge, var vi ikke sikre på, hvor mange deltagere man burde forvente, men efter at have talt med andre IT undervisere, der har med ældre borgere at gøre, kan vi forstå, at dette antal er over gennemsnittet.

Cafeen forløb således, at underviserne til hver gang havde forberedt et emne, fx brugen af genvejstaster, talesyntese eller nem id. Valget af emner blev undervejs påvirket af borgerne, der var meget aktive i forhold til at sende e-mails med deres ønsker og særlige interesseområder. Når dagens emne var gennemgået, havde deltagerne mulighed for at byde ind med emner, der særligt optog dem, eller om problemer der forstyrrede deres brug af IT i hverdagen. Da nogle havde særlige behov, valgte en af underviserne ind i mellem at undervise deltageren alene, i et andet lokale, hvor de særlige problemstillinger blev gennemgået mere indgående, for at sikre optimal løsning af problemerne. Dette sikrede, at

de særligt udfordrede fik den nødvendige hjælp, og at de, med større teknisk ekspertise, fik mulighed for at gennemgå flere emner i plenum.

"Man kan sige det her det øh... hvis vi skal følge Søren Kierkegaard så... ikke fordi jeg skal være alt for langhåret nu, men det er jo... at vi bliver mødt, der hvor vi er ikke? Fordi jeg stiller et spørgsmål, der er vigtigt for mig, og du stiller et spørgsmål, der er vigtigt for dig... og det får vi et svar på... så derfor får man noget med hjem, i stedet for at man måske sådan kommer til en forelæsning, og så er der måske ikke noget man kan bruge den dag, eller altså... her der det jo sådan meget direkte rettet mod dig også. Det gør jo at vi får en oplevelse af at få noget ud af det" (uddrag fra testimonials fra borgerne)

Vi valgte at stille borgerne en række spørgsmål ved afslutningen af IT cafeen, omkring deres oplevelser, både gode og dårlige, i forhold til undervisningsform, emner, undervisningsfrekvens, sværhedsgrad mv. Her gav borgerne udtryk for at være særdeles tilfredse med projektet, og der var adskillige opfordringer på at forsætte cafeen, i en eller anden form, i 2016.

Konklusion:

Vi er naturligvis glade for, at vore kursister udtrykker stor tilfredshed med cafeen, med de nye ting de har lært, og med at vi har kunnet hjælpe dem med at løse aktuelle problemer. Der ud over har vi som arrangører fået bekræftet, at der er et behov for denne type undervisning, der både fokuserer på de ældre som et eget pædagogisk segment, men samtidig tager højde for de individuelle synsnedstættelser og hjælpemidler. Undervisningsformen har stillet store krav til underviserne, da meget lidt kunne planlægges på forhånd, og cafedagene formede sig efter borgernes ønsker og behov. Dette var dog også rigtig positivt, da det viste sig, at mange blev begrænset i deres IT brug af simple problemer, der let kunne afhjælpes, fx ved at ændre på standardindstillingerne i deres PC/iPad/iPhone. Det var meget bekræftende at opleve, hvordan deltagerne fik fornyet energi og lyst til at lære mere, når disse rent tekniske vanskeligheder var overvundet. Dette bekræfter os samtidig i, at de ældre svagtseende/blinde er lige så kapable som de yngre, til at tilegne sig ny teknisk viden, hvis blot hjælpemidlerne er på plads, og de præsenteres grundigt og roligt til tingene, uden brug af tekniske fagtermer og engelske betegnelser. Det viste sig også, at borgerne var meget villige til både at lære fra sig og stille spørgsmål, de efter eget udsagn ikke ville turde stille andre steder. Alt i alt er vi meget tilfredse med resultatet af vores cafe, og på spørgsmålet om, hvorvidt borgerne ville anbefale et lignende projekt til andre blinde/svagtseende, var svaret et klart *"Absolut ja!"* (uddrag fra testimonials fra borgerne)

Vi håber at kunne arbejde videre med cafeen i 2016. Det ligger endnu ikke fast, hvorvidt det kan lade sig gøre, men vi drøfter muligheden for at komme rundt til de mindre kommuner og tilbyde vores hjælp mere lokalt. Dette vil sikre, at selv den svageste gruppe, der måske ikke er så mobil, vil kunne tage imod tilbuddet.

Dette projekt havde ikke kunne gennemføres uden ekstern fondsstøtte. Der skal derfor lyde en stor tak til Ensomme Gamles Værn, der har bakket op med både økonomisk støtte og venlig opmærksomhed.

Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi, Syn – december 2015